

Nelson Mandela kujutamine

tänapäeva kunstis

Õppematerjal gümnaasiumile

Ainevaldkond „Kunstiained“

Kursus „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“

Autor: Merilin Kotta

Märksõnad: foto, seinamaal, portree, kaadriplaan, koloriit, pildiruum, kompositsioon, kuvand, Nelson Mandela, apartheid, rassismivastane võitlus, võrdõiguslikkus.

Sisukord

Lähtealused, eesmärk ja seos riikliku õppekavaga

Töölehe ülesehitus ja orienteeruv ajakulu

I osa: Fotode vormianalüüs ja võrdlus

II osa: Seinamaalide sisuanalüüs

Kasutatud allikad

Lähtealused, eesmärk ja seos riikliku õppekavaga¹

Lähtealused

Tööleht on koostatud MTÜ Mondo ja UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoni välja kuulutatud võõrahirmu ja rassistlike hoiakuid vähendavate õppematerjalide konkursi korras. Õppeaineks on valitud „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“, et suunata õpilaste tähelepanu kunsti ja ühiskonna vahelistele seostele ja tekitada nendes huvi Nobeli rahuauhinna pälvinud Nelson Mandela rassismivastaste ideede vastu mitte harjumuspärase tekstianalüüsi, vaid visuaalse analüüsi teel (töölehe teises osas analüüsivad nad ka teksti).

Analüüsi objektiks on valitud fotod esiteks eeldusel, et õpilaste igapäevane seos (nutitelefonidega) pildistamisega lähendab neid käsitletavale teemale. Teine kriteerium puudutab antud fotode kompositsioonilist ülesehitust, kus esmapilgul domineerib seinamaal. Oskus tajuda, et tegu on fotode mitte seinamaalidega, nõuab õpilastelt suuremat tähelepanelikkust. Fakt, et pildistatud seinamaalid on pooleli, võimaldab arutleda kunsti loomise protsessi üle kitsamalt või tänapäevase protsessile orienteeritud ühiskonna üle laiemalt (nt kirjandus, mis mõtiskleb kirjutamise üle; kunst, mis näitab oma loomist).

Teemast tingituna ei ole analüüsitavad fotod Eestiga seotud, kuid nendest lähtuvat arutlust saab lihtsalt Eestiga seostada (II osa küsimused 1 ja 2). Samuti püüab Postimehe artikli kasutus juhtida õpilaste tähelepanu sellele, et maailmas olulisi sündmusi kajastatakse ka Eestis (ning väljaspool õpikutekste).

Riiklikule õppekavale toetudes on õppematerjali eesmärk:

- arendada õpilase oskust võrrelda „kultuuriliste ilmingute sarnasusi ja erinevusi“ (punkt 1.1.)
- käsitleda aktuaalseid teemasid kunsti kaudu (punkt 1.3.), täpsemalt **rassismivastase võitluse juhi Nelson Mandela kujutamist monumentaalmaalis ja fotograafias**
- arendada õpilase taju ja analüüsivõimet (punkt 1.3.)
- võimaldada tal mõtestada iseenda ja kunsti rolli ühiskonnas (punkt 1.3.).

Õppematerjal arendab õpilase üldpädevusi (punkt 1.4.) järgmisel viisil:

- kultuuri- ja väärtuspädevus: kahe foto vormi- ja sisuanalüüs (mõtisklus)

---

¹ Vabariigi Valitsuse 06.01.2011. a määruse nr 2 “Gümnaasiumi riiklik õppekava“ Lisa 6. Saadaval: https://www.riigiteataja.ee/aktiis/1140/1201/1002/VV2_lisa6.pdf (vaadatud 17.01.2016)

rassismivastase võitluse üle)

- sotsiaalne ja kodanikupädevus: rühmatöö, kunstiteoste üle arutamine
- enesemääratluspädevus: sotsiaalteemade käsitlemine kunstis
- õpipädevus: eri tüüpi ülesanded (info hankimine ja kasutamine uudses situatsioonis)
- suhtluspädevus: ainespetsiifiline terminoloogia (foto, seinamaal, portree, kaadriplaan, koloriit, pildiruum, kompositsioon) ja teemaga seotus sõnavara (kuvand, apartheid, rassismivastane võitlus, võrdõiguslikkus), kunstiteostest rääkimine, foto kui visuaalne kommunikatsioonivahend
- matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus: analüüsitakse kunsti kategooriaid, võrreldakse eri fotode tunnuseid
- ettevõtlikkuspädevus: üksi- ja rühmatöö

Lõiming teiste ainevaldkondadega (punkt 1.5):

- keel ja kirjandus: lugemis- ja kirjutamisoskus, infokanalite kasutamine
- sotsiaalne (eriti ajalugu ja ühiskonnaõpetus) : maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine ja väärtustamine (rassismivastatus)

Töölehe ülesehitus ja orienteeruv ajakulu

Töölehel on kaks osa:

- I osa koosneb kahest fotost, nende vormianalüüsist ja võrdlustest (3 trükitavat lehte). Õpilased harjutavad pildiomaduste märkamise oskust ja kasutavad selleks ainespetsiifilist terminoloogiat. Orienteeruv ajakulu: 65 min (täpsem arvestus töölehel).
- II osa aitab lahti mõtestada fotode sisu: kahel pildistatud seinamaalil on Nelson Mandela portreed (2 trükitavat lehte). Õpilased mõtisklevad tööülesandeid täites rassismi ja võrdõiguslikkuse teemal. Samuti tutvuvad ta Nelson Mandela eluloo ja vaimse pärandiga (tsitaatidega). Orienteeruv ajakulu: 40 min (täpsem arvestus töölehel).

Mõned töölehe ülesanded võib lasta õpilastel täita kodus. Oluline on see, et nad alustaksid vormianalüüsist, sest selle kaudu harjutavad nad kunstiteose lähilugemist (sisust sõltumata). Samuti tekib neil vormianalüüsi tehes loodetavasti suurem huvi Nelson Mandela isiksuse vastu.

I osa: Fotode vormianalüüs ja võrdlus

Kasutatud allikas: El artista sudafricano, John Adams, rinde su tributo a Mandela. // Foto: Animal político (2013). <http://www.animalpolitico.com/2013/07/feliz-cumpleanos-mandela-en-fotos/> (vaadatud 17.01.2016)

Kasutatud allikas: Mural de Nelson Mandela // Foto: Rafael Marchante/Reuters (2013) <http://www.gabitos.com/CUBAPORSIEMPRECUBA/template.php?nm=1396693311&rsp=16> (vaadatud 17.01.2016)

1. Märkige tabelisse viis erinevust ja sarnasust, mida fotodel juba pealevaatamisel märkate! (10 min) Võrrelge oma tabelit kaaslaste omadega (grupitöö, 5 min).

Erinevused	Sarnasused

- 2) Millised neist aspektidest (erinevustest ja sarnasustest) puudutavad fotode kompositsiooni, millised värvivalikut? (Grupitöö, 5 min)
- 3) Fotosid võib võrrelda kahel tasandil:
  - kui sündmusfotosid, mis jäädvustavad seinamaalide valmimise protsessi.
  - kui kahte Nelson Mandela portreed.Millised teie väljatoodud aspektidest puudutavad esimest ja millised teist tasandit? (Grupitöö, 5 min)
- 4) Sündmusfoto tasand. Külastage Anneli Porri veebilehte „**Foto vormianalüüs**“: <http://www.artun.ee/materials/fotokunst/index.html> Liikuge lehele „**Fotograafilise kujutise omadused**“. Tehke endale selgeks järgmised mõisted: **kaadriplaan, koloriit, pildiruum ja kompositsioon**. Kirjeldage analüüsitavaid fotosid lähtuvalt nendest aspektidest. (10 min)

	I foto	II foto
Kaadriplaan		
Koloriit		
Pildiruum		
Kompositsioon		

- 5) Portree tasand. Võrrelge Nelson Mandela kujutamist kahel maalil. Mille poolest need omavahel erinevad? (10 min)

- 6) Otsige Eesti Keele Seletavast sõnaraamatust <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi> definitsioon mõistele

kuvand

Pange seinamaalidele pealkirjad, võttes arvesse Mandela kuvandit. Alustage nii: „Nelson Mandela kui...“

I seinamaal: „_____“

II seinamaal: „_____“

Milliste vormiliste vahenditega seinamaalid Mandelast sellise kuvandi loovad? (10 min)

- 7) Kuidas mõjutab seinamaalide vastuvõttu:

- a. üleelusuurune formaat? (5 min)

- b. asukoht avatud ja avalikus ruumis? (5 min)

II osa: Seinamaalide sisuanalüüs

1. Tooge näiteid võrdõiguslikkusest Eesti ühiskonnas (grupitöö, 7 min).
2. Tooge näiteid rassismist Eesti ühiskonnas (grupitöö 7 min).
3. Otsige Eesti Keele Seletavast Sõnaraamatust tähendused järgmistele mõistetele (7 min):

Võrdõiguslikkus _____

Rassism _____

Apartheid _____

4. Järjestage Nelson Mandela (1918-2013) elulugu ja paigutage lünkadesse kolm eespool defineeritud sõna. (7 min)

jrk nr	
	Pärast seda sai temast esimene Lõuna-Aafrika Vabariigi mustanahaline president.
	Teda hoiti vangistuses kakskümmend seitse aastat.
	Lõuna-Aafrika Vabariigis kehtis ametlik rassilise eraldatuse poliitika ehk _____.
	Ta mõisteti selle eest eluks ajaks vangi.
	Nelson Mandela osales võitluses apartheidi ja _____ vastu ning _____ eest.
	Kolm aastat pärast vabanemist anti talle Nobeli rahuauhind.

Kasutatud allikas: Nelson Mandela. Vikipeedia. L'enciclopèdia lliure. Saadaval: https://ca.wikipedia.org/wiki/Nelson_Mandela (vaadatud 17.01.2016).

5. Nelson Mandela suri 2013. aastal (pange tähele fotode ilmumisaastat). Postimees avaldas tema kümme kuulsamat tsitaati. Lugege neid ja joonige alla kõige olulisemad märksõnad. Kas mõni neist kordub? (7 min)

Võrrelge oma allajoonitud märksõnu kaaslaste omadega. Lisage märksõnu arvesse võttes igale tsitaadile selle üldist ideed väljendav teema (teemad võivad korduda). (5 min)

Teema	Tsitaat
	<p>Kaitsekõne 1964. aasta kohtuistungil «Olen võidelnud valgete ülemvõimu vastu ja olen võidelnud mustade ülemvõimu vastu. Usun demokraatliku ja vaba ühiskonna ideaali, kus kõik inimesed elavad võrdsena ja neil on samasugused võimalused. See on ideaal, mille nimel ma elan ja mida ma loodan kunagi näha realiseeruvat. Kuid kui elu nõuab, siis olen valmis selle ideaali eest ka surema».</p>
	<p>Kõne Walter Sisulu 90. sünnipäeva pidustustel 2002 «See, mis elus on tähtis, ei ole vaid see, et me oleme elanud. See, mida me oleme teinud teiste heaks, annab meie elule tähenduse».</p>
	<p>Lause raamatust «Long Walk to Freedom», mis avaldati 1994 «Olemaks vaba, ei piisa vaid ahelatest lahti saamisest, vaid tuleb elada viisil, mis aitab kaasa ja austab ka teiste vabadust».</p>
	<p>Mandela: The Authorised Portrait intervjuu 2005 «Ideesid saab edasi anda, kui mõistad kuulajaid ja viskad nalja. Rasketest asjadest rääkides tuleb olla täiesti rahulik. Just see mõjub ja paneb inimesed tegutsema. Ja mulle see meeldib».</p>
	<p>Larry King Live jutusaade 2005 «Mind nimetati minevikus terroristiks, kuid kui ma vanglast pääsesin, siis paljud, kaasa arvatud mu vaenlased, toetasid mind. Vabaduse eest võitlejad ei ole terroristid. Kuigi mind minevikus hüüti terroristiks, siis nüüd toetavad mind need, kes seda tegid».</p>
	<p>Lause raamatust «Long Walk to Freedom», avaldatud 1994 «Mitte keegi ei vihka teist inimest sündides tema nahavärvi, päritolu ja religiooni tõttu. Ühiskond õpetab inimesi vihkama, kuid kui neid on võimalik õpetada vihkama, siis neid on võimalik õpetada ka armastama, sest armastus on inimesele loomulikum kui vihkamine».</p>
	<p>Kõne Witwatersrandi ülikoolis 2003 «Hea haridus on kõige tugevam relv, mida saab kasutada maailma muutmiseks».</p>
	<p>Lause raamatust «Long Walk to Freedom», avaldatud 1994 «Kui tahad vaenlasega rahu sõlmida, siis pead õppima temaga koostööd tegema. Siis saab vaenlasest hoopis sõber».</p>
	<p>Mandela elu käsitlev dokumentaalfilm 1994 «Me ei saa surma eest põgeneda. Kui inimene on täitnud oma ülesande kaaslaste ja riigi suhtes, siis saab ta rahuliku südamega siit ilmast lahkuda. Olen andnud endast kõik ja selle tõttu jään ma igavikku».</p>
	<p>Lause raamatust «Long Walk to Freedom», avaldatud 1994 «Julge ei ole mitte see inimene, kes ei karda, vaid see, kes võidab hirmu».</p>

Kasutatud allikas: Hein, Inna-Katrin. Kümme kuulsat tsitaati, mis pärinevad Nelson Mandelalt. Postimees. 6. detsember 2013. Saadaval: <http://maailm.postimees.ee/2621994/kumme-kuulsat-tsitaati-mis-parinevad-nelson-mandelalt> (vaadatud 17.01.2016)

Kasutatud allikad

- Eesti Keele Seletav sõnaraamat. Saadaval: <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi> (vaadatud 18.01.2016).
- El artista sudafricano, John Adams, rinde su tributo a Mandela. // Foto: Animal político (2013). Saadaval: <http://www.animalpolitico.com/2013/07/feliz-cumpleanos-mandela-en-fotos/> (vaadatud 17.01.2016).
- Hein, Inna-Katrin. Kümme kuulsat tsitaati, mis pärinevad Nelson Mandelalt. Postimees. 6. detsember 2013. Saadaval: <http://maailm.postimees.ee/2621994/kumme-kuulsat-tsitaati-mis-parinevad-nelson-mandelalt> (vaadatud 17.01.2016).
- Mural de Nelson Mandela // Foto: Rafael Marchante/Reuters (2013). Saadaval: <http://www.gabitos.com/CUBAPORSIEMPRECUBA/template.php?nm=1396693311&rsp=16> (vaadatud 17.01.2016).
- Nelson Mandela. Vikipèdia. L'enciclopèdia lliure. Saadaval: https://ca.wikipedia.org/wiki/Nelson_Mandela (vaadatud 17.01.2016).
- Porri, Anneli. „Foto vormianalüüs“. Saadaval: <http://www.artun.ee/materials/fotokunst/index.html> (vaadatud 18.01.2016).
- Vabariigi Valitsuse 06.01.2011. a määruse nr 2 “Gümnaasiumi riiklik õppekava“ Lisa 6. Saadaval: https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/1140/1201/1002/VV2_lisa6.pdf (vaadatud 17.01.2016).